

HARBIY XIZMATCHILARNING PSIXOLOGIK HOLATIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR

Jamoat xavfsizligi univeriteti magistratura tinglovchisi leytenant

O.Sh.Yangiboyev

Annatatsiya: Mazkur maqolada harbiy xizmatchilarning psixologik holati va unga ta'sir qiluvchi omillar har tomonlama tahlil etilgan. Xususan, xizmat sharoitlari, ijtimoiy muhit, rahbariyat bilan bo'lgan munosabatlar, oilaviy omillar hamda shaxsiy psixologik xususiyatlarning harbiy xizmatchi ruhiyatiga ko'rsatadigan ta'siri yoritilgan. Shuningdek, maqolada harbiylarning ruhiy barqarorligini ta'minlash, stressni kamaytirish, jangovar tayyorgarlikni psixologik jihatdan mustahkamlashga qaratilgan tavsiyalar ham keltirilgan. Maqola harbiy psixologiya sohasi bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar, harbiy rahbarlar va psixologik xizmat xodimlari uchun amaliy ahamiyatga ega.

Аннотация: В данной статье проведен всесторонний анализ психологического состояния военнослужащих и влияющих на него факторов. В частности, освещается влияние условий службы, социальной среды, взаимоотношений с руководством, семейных факторов, а также личностно-психологических особенностей на психику военнослужащего. В статье также содержатся рекомендации, направленные на обеспечение психологической устойчивости военнослужащих, снижение стрессов, психологическое укрепление боеготовности. Статья имеет практическое значение для специалистов, военачальников и работников психологической службы, занимающихся военной психологией

Annotation: This article provides a comprehensive analysis of the psychological state of military personnel and the factors influencing it. In particular, the influence of service conditions, the social environment,

relationships with management, family factors, as well as personal and psychological characteristics on the psyche of a serviceman is highlighted. The article also contains recommendations aimed at ensuring the psychological stability of military personnel, reducing stress, and strengthening combat readiness. The article is of practical importance for specialists, military leaders and employees of the psychological service engaged in military psychology.

***Kalit so‘zlar:** Harbiy xizmatchi, psixologik holat, stress, ruhiy bosim, zo‘riqish posttravmatik stress buzilishi (ptsb), ruhiy sog‘liq, harbiy xizmat, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, xavfli vaziyatlar, ruhiy barqarorlik, shaxsiy omillar, rahbariyat uslubi, harbiy psixologiya, psixologik yordam, ruhiy charchoq, harbiy jamoa, oilaviy omillar, emotsional barqarorlik harbiy intizom*

Kirish

Harbiy xizmat inson salomatligi, irodasi va ruhiy barqarorligini talab qiladigan murakkab faoliyat turidir. Harbiy xizmatchilarning psixologik holati ularning xizmat samaradorligi, qaror qabul qilish qobiliyati, jamoa bilan ishlash layoqati hamda umumiy salomatligiga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Shu sababli, harbiylarning ruhiy holatini o’rganish va unga ta’sir etuvchi omillarni aniqlash katta ahamiyat kasb etadi.

Harbiy xizmatchilarning **axloqiy-ruhiy holatining harbiy xizmatga ta’siri** quyidagi asosiy omillardan iborat:

1. Intizomga ta’siri

- Axloqiy jihatdan yetuk va ruhiy barqaror harbiy xizmatchilar buyruqlarga aniq va tez amal qiladi.
- Intizomning yuqori darajada bo‘lishi xizmat samaradorligini oshiradi.

2. Qaror qabul qilish qobiliyatiga ta’siri

- Ruhiy jihatdan barqaror xizmatchi murakkab va xavfli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qila oladi.

- Bu esa harbiy operatsiyalarning muvaffaqiyatli yakunlanishida muhim ahamiyatga ega.

3. Stress va bosimga bardoshlilik

- Harbiy xizmatda stress ko'p bo'ladi. Ruhiy tayyorgarligi kuchli harbiy bu bosimlarga bardosh bera oladi.
- Aks holda, ruhiy bosim ostida noto'g'ri harakatlar qilish ehtimoli ortadi.

4. Jamoaviy ish va muloqotga ta'siri

- Axloqiy jihatdan yetuk harbiy boshqalar bilan hamjihat ishlay oladi.
- Jamoa ichidagi ishonch va birdamlik harbiy kuchning eng asosiy tayanchlaridan biridir.

5. Mas'uliyat va xizmatga sadoqat

- Axloqiy qadriyatlarga ega bo'lgan harbiylar xizmatga vijdonan yondashadi.
- Bunday insonlar vazifasini mas'uliyat bilan bajaradi, Vatanga sadoqatli bo'ladi.

6. Jangovar tayyorgarlikka ta'siri

- Ruhiy jihatdan tayyor harbiy jangovar holatga tez moslasha oladi.
- U qo'rquvni yengib, vazifasini bajarishga tayyor turadi.

7. Shaxsiy hayot va xizmat o'rtasidagi muvozanat

- Ruhiy holat yaxshi bo'lgan harbiylar shaxsiy muammolarini xizmatga aralashtirmaydi.
- Bu esa xizmatdagi e'tiborni yo'qotmaslikka yordam beradi.

1. Jismoniy va ruhiy zo'riqish

Harbiy xizmat davomida jismoniy mashg'ulotlar, qat'iy rejim va kuchli intizom ruhiy holatga ta'sir etuvchi asosiy omillardandir. Doimiy zo'riqish va dam olishning yetishmasligi charchoq, bezovtalik va ruhiy tushkunlikni keltirib chiqaradi.

2. Urush yoki favqulodda holatlar tajribasi

Urush holati, jangovar harakatlar yoki favqulodda vaziyatlar (masalan, tabiiy ofatlar paytida ko'mak ko'rsatish) harbiy xizmatchilarda posttravmatik stress buzilishi (PTSB) kabi holatlarni yuzaga keltirishi mumkin. Bu esa ularning psixologik barqarorligini izdan chiqaradi.

3. Oiladan uzoqlik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning yetishmasligi

Uzoq muddatli xizmat paytida harbiy xizmatchilar oilasidan uzoqda bo'ladi. Bu esa sog'inch, yolg'izlik va hissiy qo'llab-quvvatlashning yetishmasligi tufayli ruhiy tushkunlikka olib keladi. Ayni paytda, ijtimoiy aloqalar va harbiy jamoa ichidagi muhit ham muhim rol o'ynaydi.

4. Xavf va noaniqlik

Harbiy xizmatda xavf doimiy hamrohdir. Har kuni yuz berishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlar ruhiy bosimni oshiradi. Noaniqlik hissi va doimiy tayyorgarlik holati ham stress manbai hisoblanadi.

5. Rahbariyat va boshqaruv uslubi

Harbiy rahbarlarning boshqaruv uslubi, ularning adolatli qarorlar qabul qilishi yoki harbiy xizmatchilarga nisbatan munosabati ruhiy holatga bevosita ta'sir qiladi. Qo'llab-quvvatlovchi va motivatsion rahbariyat xodimlarning psixologik holatini ijobiy tomonga o'zgartiradi.

6. Shaxsiy omillar

Shaxsiy xarakter, stressga chidamlilik, o'zini boshqarish qobiliyati, ijtimoiy moslashuvchanlik darajasi kabi omillar ham harbiy xizmatchilarning ruhiy holatida muhim ahamiyatga ega. Ba'zi insonlar yuqori bosim ostida ham barqarorlikni saqlab qolishlari mumkin, boshqalar esa tezda tushkunlikka tushadi.

Xulosa

Harbiy xizmatchilarning psixologik holati ko'plab ichki va tashqi omillar ta'sirida shakllanadi. Ularni o'rganish, tushunish va zarur psixologik yordam ko'rsatish harbiy salomatlik va xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Shu sababli, harbiy psixologlar faoliyatini kengaytirish, ruhiy salomatlik bo'yicha profilaktika ishlarini kuchaytirish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Azizova M. Stress va unga qarshi kurashishda psixologik yondashuv // Psixologiya va hayot. – 2022. – №3. – B. 45–51.
2. Grossman D. On Combat: The Psychology and Physiology of Deadly Conflict in War and in Peace. – USA: Warrior Science Publications, 2008. – 403 p.
3. Gulomov Sh. Harbiylar ruhiy tayyorgarligi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Harbiy nashriyot, 2019. – 176 b.
4. Islomov A. Harbiy xizmatda ijtimoiy-psixologik muhitning ahamiyati // Harbiy bilim. – 2021. – №2. – B. 22–27.
5. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 176 b.
6. O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari nizomlari va psixologik xizmat yo'riqnomalari. – Toshkent: Mudofaa vazirligi nashriyoti, 2020. – 210 b.
7. Qodirov A. Shaxs psixologiyasi va harbiy xizmatdagi ahamiyati. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2020. – 134 b.
8. Rustamova D., Jo'rayev M. Psixologiyaga kirish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 256 b.
9. Xodjayev N. Harbiy psixologiya asoslari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2016. – 198 b.
10. Yusupov H., Allamov T. Harbiy xizmatchilar psixologiyasi. – Toshkent: IIV Akademiyasi nashriyoti, 2018. – 144 b.